

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

دانشکده علوم انسانی ، گروه حقوق

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق (M.A)

گرایش: حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان :

بررسی حق سقط جنین در فقه و مقررات داخلی و بین المللی

استاد راهنما:

دکتر عسل عظیمیان

نگارش:

مریم پرمه

بهار ۱۳۹۸

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد "M.A."

گرایش: جزا و جرم شناسی

عنوان:

بررسی حق سقط جنین در فقه و مقررات داخلی و بین المللی

نگارش:

مریم پرماه

بهار ۱۳۹۸

۱. دکتر عیسی عظیمیان - استاد راهنما

۲. دکتر علیرضا پور - استاد داور

۳. دکتر مرضیه قبادی - استاد داور

هیأت داوران:

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد شاهرود

تعهذنامه‌ی اصالت پایان‌نامه

اینجانب مریم پرمه دانش آموخته‌ی مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته‌ی فقه و حقوق اسلامی که در تاریخ.....از پایان‌نامه تحت عنوان:

« بررسی حق سقط جنین در فقه و مقررات داخلی و بین‌المللی »

با کسب نمره به عدد ( ) و به حروف ( ) و درجه‌ی ..... دفاع نموده‌ام. بدین وسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه - کتاب - مقاله و ...) استفاده نموده‌ام. مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان‌نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان‌نامه داشته باشم. از حوزه‌ی معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچ‌گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: مریم پرمه

تاریخ و امضاء

تشکر و قدردانی

سپاس و ستایش خدای را که انسان را به عنوان اشرف مخلوقات برگزیده، او را به زیور عقل و تدبیر آراست، تا در سایه‌ی کشف مجهولات بشری و ارائه‌ی راه‌حل‌های مناسب به چنان لذت و شیرینی برسد که دائماً در تکاپوی کسب علم و دانش یک لحظه از پای ننشیند.

به مصداق «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بسی شایسته است از استاد فرهیخته و فرزانه خانم دکتر **عسل عظیمین** که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کار ساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم.

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم، همسر مهربانم

که همه عمر مورد مهر و محبت و اکرامشان واقع شدم و درامر تحصیل

مشوق و پشتیبانم بودند

و فرزند دلبندم که مایه امید و پویایی ام است.

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۲	بیان مساله.....
۴	پرسش تحقیق.....
۴	سوابق تحقیق.....
۶	اهداف تحقیق.....
۶	هدف اصلی.....
۶	اهداف فرعی.....
۶	روش تحقیق.....
۸	مبحث اول : مفهوم شناسی.....
۸	گفتار اول: مفهوم سقط.....
۸	بند اول : مفهوم لغوی سقط.....
۸	بند دوم : مفهوم سقط در فقه امامیه.....
۸	گفتار دوم: مفهوم جنین.....
۸	بند اول : مفهوم لغوی جنین.....
۹	بند دوم : مفهوم اصطلاحی جنین.....
۱۰	گفتار سوم : مفهوم سقط جنین.....
۱۱	بند اول : انواع سقط جنین.....
۱۱	بند دوم : مفهوم سقط جنین در فقه امامیه.....
۱۲	بند سوم : مفهوم سقط جنین در مقررات داخلی.....
۱۲	بند چهارم : مفهوم سقط جنین در اصطلاح پزشکی.....

- بند پنجم: مراحل رشد و تکامل جنین..... ۱۳
- مبحث دوم: تشخیص جنین دارای روح..... ۱۴
- گفتار اول: انواع سقط جنین..... ۱۵
- گفتار دوم: سقط جنین طبیعی..... ۱۶
- گفتار سوم: سقط جنین جنایی..... ۱۶
- گفتار چهارم: سقط طبی یا درمانی (قانونی)..... ۱۷
- گفتار پنجم: سقط جنین غیر درمانی..... ۱۷
- بند اول: سقط جنین به دلیل مشکلات اقتصادی..... ۱۸
- بند دوم: سقط جنین به دلیل مشکلات اجتماعی..... ۱۹
- بند سوم: سقط جنین ناشی از زنا..... ۲۰
- بند چهارم: سقط جنین ناشی از تجاوز..... ۲۳
- مبحث سوم: بررسی نظریه های مختلف در مورد سقط جنین و دلایل این نظریات..... ۲۵
- گفتار اول: تئوری آزادی مطلق..... ۲۵
- بند اول: حفظ حیات و سلامت مادر..... ۲۵
- بند دوم: کاهش مرگ و میر مادر..... ۲۶
- بند سوم: افزایش جمعیت..... ۲۶
- بند چهارم: حق انتخاب زن..... ۲۷
- گفتار دوم: تئوری ممنوعیت مطلق..... ۲۹
- بند اول: قداست حیات..... ۲۹
- بند دوم: حق حیات داشتن جنین به عنوان یک انسان..... ۳۰
- بند سوم: برابر بودن حق زندگی..... ۳۰
- بند چهارم: حق انتخاب جنین..... ۳۰
- گفتار سوم: تئوری آزادی نسبی..... ۳۱

۳۴	مبحث اول : مشروعیت سقط جنین در فقه اسلامی
۳۴	گفتار اول : ادله حرمت سقط جنین
۳۴	بند اول : کتاب
۳۵	بند دوم : سنت
۳۷	بند سوم : عقل
۳۷	بند چهارم : اجماع
۳۸	گفتار دوم : بررسی ادله جواز سقط جنین
۳۸	بند اول : از باب دفاع
۳۸	بند دوم : از باب تزاحم
۳۹	بند سوم : از باب قاعده اضطرار
۴۰	بند چهارم : از باب قاعده نفی عسر و حرج
۴۱	بند پنجم : از باب قاعده لاضرر
۴۲	گفتار سوم : ادله قائلین به جواز سقط
۴۲	بند اول : جنین در رحم زنده باشد
۴۲	بند دوم : قبل از ولوج روح
۴۲	بند سوم : بعد از ولوج روح
۴۲	گفتار چهارم : ادله قائلین به عدم جواز
۴۳	مبحث دوم : سقط جنین نزد اهل سنت
۴۳	بند اول : حنفیه
۴۴	بند دوم : مالکیه
۴۵	بند سوم : شافعیه
۴۶	بند چهارم : حنبله
۴۶	مبحث سوم : احکام سقط جنین نزد اهل سنت

۵۳	گفتار اول : حرمت سقط جنین
۵۳	مبحث چهارم: قاعده ی تزاحم
۵۴	گفتار اول: مفهوم تزاحم
۵۵	گفتار دوم: قواعد حاکم بر تزاحم در سقط جنین
۵۵	بند اول: قاعده ی تخییر
۵۷	بند دوم: قاعده ی اهم و مهم
۵۹	گفتار سوم: تزاحم در سقط جنین در حقوق ایران
۶۰	گفتار چهارم: دیدگاههای فقه امامیه پیرامون تزاحم در سقط جنین
۶۳	مبحث پنجم: قاعده ی اضطرار
۶۴	گفتار اول: اضطرار مفهوم، ادله فقهی و قلمرو
۶۴	بند اول: مفهوم اضطرار
۶۵	بند دوم: رابطه ی ضرورت و اضطرار
۶۷	بند سوم: رابطه ی اضطرار و تزاحم
۶۸	گفتار دوم: اضطرار در سقط جنین
۶۸	بند اول: در حقوق ایران
۷۰	بند دوم: فقه امامیه
۷۰	الف): سقط جنین قبل از ولوج روح
۷۲	ب): سقط جنین پس از ولوج روح
۷۵	گفتار سوم: جایگاه قاعده ی اضطرار در موارد سقط جنین
۷۵	بند اول: سقط جنین به منظور حفظ جان مادر
۷۵	الف): در حقوق ایران
۷۷	ب) دیدگاههای فقه امامیه
۷۸	۱. سقط جنین قبل از ولوج روح

۸۴	..... ۲. بعد از ولوج روح
۸۶	..... مبحث ششم: سقط جنین در قانون مجازات اسلامی
۸۹	..... گفتار اول : خلائهای قانونی و پیشنهاد رفع
۹۲	..... گفتار دوم : حق سقط جنین برای حفظ سلامت مادر
۹۵	..... مبحث اول : حق بر سقط جنین
۹۵	..... گفتار اول : «حق بر سقط جنین» در قوانین بین المللی
۹۶	..... گفتار دوم : سقط جنین در ماده ۶ اعلامیه حقوق بشر
۹۸	..... گفتار سوم : حق سقط جنین در معاهدات سازمان ملل
۹۹	..... بند اول : مسأله کارن هومان علیه دولت پرو
۱۰۲	..... نتیجه گیری
۱۰۴	..... منابع

چکیده :

حرمت سقط جنین از احکام اولیه و مسلمی است که عمومات کتاب و سنت بالصراحه بر آن دلالت دارد. اما همانند هر حکم اولیه دیگر، در صورت عروض عناوین ثانویه، قابل تغییر بوده و امکان جواز سقط وجود دارد. عناوین ثانویه ای مانند: عسر و حرج و اضطرار و یا تحت عنوان دفاع مشروع و سایر عناوینی که در موارد خاص موجب تغییر عنوان موضوع حکم حرمت می شود. این موارد خاص جایی است که ادامه بارداری موجب مرگ مادر شده و یا سلامتی او را به مخاطره می اندازد و نیز مواردی که تولد فرزند با ناهنجاریهای جنینی حاد، مستلزم عسر و حرج والدین یا خود طفل گردد. در این صورت می توان با استناد به عناوین مذکور بعنوان مثال و موارد دیگر قایل به جواز سقط شد.

«حق بر شناسایی شخصیت حقوقی» که توجه نظم حقوقی را بر هر یک از انسانها متمرکز کرده و به کرامت اساسی انسان در قانون واقعیت می بخشد، به عنوان یکی از نیازهای اساسی جهت تمتع از کلیه آزادیها در حقوق بین الملل مورد پذیرش قرار گرفته است. تحقق این حق در خصوص جنین انسانی که می تواند به عنوان یکی از اعضای خانواده بشری محسوب گردد، با اختلاف نظرهایی همراه گشته است. این اختلاف نظرها در نهایت منجر به اختلاف آراء در ارتباط با سقط جنین شده است.

واژگان کلیدی: سقط جنین، حق و حقوق، مقررات داخلی، مقررات خارجی و بین المللی

مقدمه ی پژوهش

سقط جنین از جمله مسایلی است که از دیر باز در جوامع بشری مطرح بوده و یکی از موضوعات اساسی حقوق کیفری را تشکیل داده است؛ بطوری که در قانون حمورابی که قدیمی ترین و کاملترین قوانین مربوط به چهار هزار سال پیش است، از سقط جنین نام برده شده و برای آن مجازات تعیین شده است. در ادیان توحیدی نیز سقط جنین منع گردیده و برای حفظ و حمایت از جنین مقرراتی پیش بینی شده است. از جمله در کتاب مقدس، ضربه وارده بر زن حامله که موجب سقط جنین شود، مورد بحث قرار گرفته و برای مجرم، مجازات پرداخت فدیة نامحدود به شوهر زن مقرر شده است. از دیدگاه اسلام نیز حیات انسان در دوران جنینی و حتی قبل از تشکیل نطفه مورد توجه قرار گرفته است. در این نگرش، جنین شخصیتی بالقوه و دارای استعداد انسانیت و پیمودن مراحل تکامل انسانی بوده و مانند سایر انسانها دارای حقوقی از جمله حق حیات است. بنابراین از بین بردن آن حرام و مستوجب مجازات است. و با توجه به مباحث ذکر شده، در این فصل به دنبال این هستیم که پس از بیان مطالب کلی در مورد سقط جنین و آشنایی بیشتر خواننده با این عنوان؛ در ادامه نظریات متعددی که در مورد جواز یا عدم جواز سقط وجود دارد را بیان و تحلیل کرده و در پی این هستیم که ببینیم دیدگاه فقها و مقنن که الهام گرفته از این دیدگاه است با کدام یک از این دیدگاهها منطبق است.

بیان مساله

سقط جنین یکی از معضلات مهم اجتماعی و یکی از موضوعات بحث بر انگیز در حقوق در عصر حاضر است. با توجه به مولفه های دخیل در ضوابط سقط جنین در هر کشور، رویه های متنابهی در جهان قابل تمییز می باشد. اغلب کشورها در برهه های مختلف زمانی برخورد های متفاوتی با مسأله سقط جنین داشته اند. یکی از بحران های امروزی جوامع بشری کوشش انسان در جهت نابودی نسل خود است که نمونه بارز آن سقط جنین می باشد. با توجه به اهمیت موضوع سقط جنین به لحاظ حقوقی، اخلاقیو اجتماعی بخش

عظیمی از تحقیقات علمی پیرامون مطالعات انسانی و توجه سیاستمداران و قانون گذاران در حوزه ی سیاست جنائی و معضلات اجتماعی به این موضوع معطوف گشته است.

در علم پزشکی، سقط به معنای ختم حاملگی قبل از هفته بیستم، اطلاق می شود که ممکن است به صورت خود بخودی و یا به شکل القایی صورت پذیرد. همچنین به معنای ختم حاملگی قبل از اینکه جنین بتواند تکامل کافی را برای زنده ماندن خود به دست آورده باشد، ولی به صورت خود بخودی یا عمدتاً سقط گردد، تعریف کرده اند

حرمت سقط جنین از دیدگاه اکثر فقها، یک مسئله مطلق و دائمی نیست. در بسیاری از موارد استثناء پذیر بوده و با توجه به اینکه سقط در چه شرایطی صورت پذیرد و یا اینکه چه هدفی را دنبال نماید، متفاوت بوده و برای هر یک از موارد آن راه حلی مناسب و یا یک حکم فقهی خاص، ارائه شده است. در مسائل فقهی نیز هر کس باید از دیدگاه مرجع تقلید خود پیروی کند. قاطبه فقهای اسلام، سقط جنین را در هر مرحله از تکون، در صورتی که دلیل موجهی برای آن وجود نداشته باشد، حرام و غیر شرعی می دانند. در فقه اسلامی جنین موجودی محترم به حساب می آید. در نتیجه، سقط نمودن آن اگر ضروری نباشد، با استناد به ادله ی اربعه (کتاب، سنت، اجماع و عقل)، نامشروع می باشد. مضافاً این که سقط جنین خودسرانه، غیر اخلاقی تلقی می شود و مرتکب، قاتل به شمار می رود.

طبق ماده ۳۰۶ قانون مجازات اسلامی جدید و مواد ۶۲۲، ۶۲۳ و ۶۲۴ در کتاب پنجم " تعزیرات " سقط جنین جرم محسوب و به مجازات مقرر در مواد مذکور و مادتين ۷۱۶ الی ۷۲۱ قانون مجازات اسلامی محکوم خواهد گردید. مگر اینکه سقط جنین مطابق تبصره ماده ۷۱۸ قانون فوق باشد.

به طور کلی حقی به عنوان «حق بر سقط جنین» در قوانین بین المللی حقوق بشر پذیرفته نشده است؛ اما در سال های اخیر، طرفداران سقط جنین به دنبال پیشبرد این ایده هستند که حقی برای سقط جنین، بر اساس قوانین بین المللی حقوق بشر، وجود دارد، و به همین دلیل معتقدند دولت های مستقل باید در قوانین خود جهت اعطای این حق اصلاحاتی انجام دهند. این امر در حالی است که، هنگامی که میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و میثاق بین المللی حقوق اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی و کنوانسیون رفع کلیه

اشکال تبعیض علیه زنان و کنوانسیون حقوق کودک در حال مذاکره بودند و حتی پس از آن، در قوانین بسیاری از دولتهای مذاکره کننده جنین مورد حمایت بود و سقط جنین جرم انگاری شده بود. تا همین اواخر، کسی نمی توانست حتی پیشنهاد کند که این دولت ها به نحوی برای تغییر قوانین داخلی خویش در تأیید حق بر سقط جنین موافقت نمایند. همچنین باید به این نکته توجه داشت که در حال حاضر، در حقوق بین الملل هیچ قاعده ای مبنی بر حق سقط جنین در حقوق معاهده ای و حقوق عرفی بین المللی وجود ندارد و هیچکدام از معاهدات سازمان ملل متحد حقی مبنی بر «حق سقط جنین» را ایجاد نکرده اند و آن را به رسمیت نشناخته اند.

پرسش تحقیق

آیا حق سقط جنین در فقه اسلامی مشروعیت دارد؟

تشابهات و تفاوتهای مسئله سقط جنین در اسناد و رویه های بین المللی و مقررات داخلی چیست؟

سوابق تحقیق

در ارتباط با موضوع این تحقیق پایان نامه، مقاله و کتابی به رشته ی تحریر در نیامده است. اما مقالات مشابه و نزدیک به این موضوع به شرح ذیل معرفی می گردد:

۱- دیوسالار نادر، سقط جنین، مجله علمی پزشکی قانونی: بهار ۱۳۸۱. دوره ۸. شماره ۲۶، از صفحه ۵۳ تا صفحه ۵۶.

حقوق جزای ایران از سقط جنین هم مانند بسیاری از جرایم و موضوعات کیفری تعریفی بدست نداده است شاید جامع ترین تعریف حقوقی آن «... از بین بردن آگاهانه حیات جنین - خارج کردن عمدی از رحم به منظوری غیر از توالد یا درآوردن جنین مرده باشد».

مقررات مربوط به سقط جنین عمدی در موارد ۶۲۲ - ۶۲۳ - ۶۲۴ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) و ۴۸۷ الی ۴۹۳ آن قانون در بخش دیات و در مواد ۷۱۴ - ۷۱۵ - ۷۱۶ قانون تعزیرات ضمن مقررات قانون مربوط به جرایم و تخلفات ناشی از رانندگی آمده است. در این مبحث سعی شده است تا مسائلی که منحصرأ به

دخالت صاحبان حرفه پزشکی در سقط جنین مربوط می شود مورد بحث قرار گیرد و از توضیح در اطراف موضوعات غیر مربوط تا حد امکان پرهیز گردد و مطلب دیگر اینکه تشریح شان و فلسفه مجازات برای سقط جنین و دوام و بقا نسل و نیز تبیین مختصات و چگونگی هر یک از مقاطع بارداری به علما و متخصصین مربوط واگذار می شود و تنها به ذکر مسائل حقوقی و قضایی موضوع که بتواند مورد استفاده جامعه محترم پزشکی باشد اکتفا گردد.

یکی از خصایص بزه سقط جنین این است که مجازات آن برحسب اینکه جنین مربوط به کدام یک از دوران تکامل است متفاوت بوده و دارای مراتبی است بطوری که دیه نطفه که در رحم مادر مستقر شده و اولین گام در حصول کمال جنین است ۲۰ دینار (بند یک ماده ۴۸۷) و اسقاط جنینی که روح در آن دمیده شده باشد ممکن است مستلزم قصاص باشد و دیگر اینکه مجازات سقط جنین به اعتبار مرتکب آن تفاوت دارد چنانچه اگر فراهم کننده وسیله سقط جنین یا مباشر آن از صاحبان حرف پزشکی باشد مجازات آن علاوه بر دیه مربوط به همان دوره جنینی دو تا ۵ سال حبس است در صورتی که این مجازات در مورد اشخاص دیگر تا یکسال حبس است.

۲- احمدنژاد سمیه ؛ احمدنژاد الهام؛ فیاض جهانی فرشید؛ جعفری گلاره ؛ کوه کن طالب خان زهرا؛ قربانی پور مستوره؛ نبی زاده رعنا/مروری بر قوانین سقط جنین و بهداشت باروری در منطقه مسلمان نشین خاورمیانه/ حقوق پزشکی: بهار ۱۳۹۰. دوره ۵. شماره ۱۶، از صفحه ۱۶۱ تا صفحه ۱۷۸ .

شاخص های سقط جنین از کشوری به کشور دیگر تفاوت دارد و کشورهای اسلامی نیز از این قاعده مستثنا نیستند. هدف از این مطالعه مقایسه شاخص های شرعی و قانونی سقط جنین بهداشتی و بدون خطر بین کشورهای مسلمان منطقه خاورمیانه است و نتایج نشان دهنده تفاوت بین کشورهاست. تنها سه کشور منطقه، سقط جنین در موارد تجاوز به عنف یا نقص مادرزادی یا هر دو را مجاز و قانونی شمرده اند. در شش کشور نیز داشتن برخی بیماری ها مجوزی برای سقط جنین محسوب می شود. در برخی موارد خاص استناد به فتوای مذهبی سقط جنین مجاز شمرده می شود. ارزیابی ارتباط بین سیاست ها و مذهب که در کشورهای اسلامی رایج است برای درک این تفاوت اهمیت دارد. برای حمایت هر چه بیشتر از حقوق زنان به

تلاش ها و تحقیقات بیشتری در این زمینه نیازست. ترویج حمایت از سوی مسوولان بهداشتی می تواند تلاش موثر دیگری در جهت یکسان سازی قوانین سقط جنین به نفع زنان در کشورهای اسلامی منطقه خاورمیانه باشد.

اهداف تحقیق

هدف اصلی

۱- بررسی حق سقط جنین در فقه و مقررات داخلی و بین المللی

اهداف فرعی

آیا حق سقط جنین در فقه اسلامی مشروعیت دارد؟

تشابهات و تفاوت‌های مسئله سقط جنین در اسناد و رویه های بین المللی و مقررات داخلی چیست؟

روش تحقیق

به طور کلی شیوه تحقیق حاضر، روش توصیفی، تحلیلی و به صورت کتابخانه‌ای است. در بخشی از تحقیق به توصیف پدیده‌های مورد نظر پرداخته شده است. در بخشی‌های دیگر با استفاده از روش فوق روابط حقوقی ناشی از این پدیده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

فصل اول

کلیات و مفاهیم نظری

مبحث اول : مفهوم شناسی

گفتار اول: مفهوم سقط

بند اول : مفهوم لغوی سقط

کلمه سقط در لغت به معنی افتادن، سقوط کردن، انداختن، خارج شدن، از بین رفتن و واقع شدن است.^۱ ابن منظور گفته است: سقط یسقط سقوطا در لغت به معنی افتادن، انداختن و واقع شدن است. «سقط الولد من بطن امه» یعنی فرزند از شکم مادرش خارج شد.^۲

بند دوم : مفهوم سقط در فقه امامیه

در کتب فقهی و روایی، سقط جنین بیشتر با تعبیری نظیر «اجهاض» به معنی اسقاط حمل، «اسقاط» و «القاء» آمده است و در موارد کمتری نیز با تعبیر «ازلاق» و «املاص» و «طرح» ذکر گردیده است.^۳

گفتار دوم: مفهوم جنین

بند اول : مفهوم لغوی جنین

جنین در لغت به معنای هر چیز پوشیده مستور و از نظر پزشکی موجودی است که پس از لقاح تخمک بوسیله اسپرماتوزوئید و پس از تصمیمات اولیه سلول تخم حاصل می شود. قانون مجازات اسلامی به رغم استفاده مکرر از واژه جنین و تعیین عناوینی بر اساس طول عمر آن، تعریفی از آن ارائه نداده است. بنابراین با عنایت به تعریف فوق و تعریف حاملگی که عبارت است از لقاح تخمک زن با نطفه مرد و استقرار آن در جدار رحمی و تشکیل جفت و جنین که معمولاً با قطع قاعدگی و بروز علائم خاص در

۱. طریحی، فخرالدین بن محمد، (۱۳۷۵)، مجمع البحرین، تهران: مرتضوی، ج ۳، ص ۴، ج ۴، ص ۲۵۳.

۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، (۱۴۱۴ ق)، لسان العرب، بیروت: دار الفکر للطباعة و النشر و التوزیع - دار صادر، ج ۳، ص ۷، ج ۴، ص ۳۱۶.

۳. موسسه دایره معارف الفقه الاسلامی، (۱۴۳۱ ق)، موسوعه الفقه الاسلامی، قم: مؤسسه دائره المعارف فقه اسلامی، ج ۵، ص ۳۹۳.

بعضی از اندام ها و تغییر خلق و خوی بانوان و عوارض دیگر توام است ، می توان گفت که اطلاق لفظ جنین در قانون مجازات اسلامی منصرف از طول عمر آن بوده و از لحظه انعقاد تا خروج جنین مصوب می شود.^۱

بند دوم : مفهوم اصطلاحی جنین

بنابر مطالب ذکر شده : الف - صرف لقاح تخمک زن با نطفه مرد در زن کافی برای حمایت قانونی از جنین نیست بلکه حاملگی باید طبیعی بوده و لذا حاملگی خارج از رحم که ممکن است در لوله، شکم وغیره محقق شود به دلیل زوال قطعی مشمول حمایت های قانونی از جنین نخواهد بود

ب - در تلقیح مصنوعی (ترکیب تخمک زن با مرد در آزمایشگاه) زمانی که جنین به زن منتقل نشده باشد زن حامله محسوب نگردیده و هرگونه صدمه به آن خارج از بحث سقط جنین محسوب می شود . لکن پس از انتقال جنین حاصل از تلقیح مصنوعی به زن این جنین نیز مشابه جنین هایی که از راه نزدیکی طبیعی تشکیل می شود مورد حمایت مقنن است. بدین ترتیب وقتی بحث از سقط جنین می شود مقصود جنینی است که در داخل رحم مادر می باشد.

جنین بر وزن فعیل (اسم مفعول) به هر چیز که پوشیده و مستور باشد^۲، اطلاق می گردد. به همین جهت به باغ پر درخت از آن جهت که درختان انبوه روی زمین را می پوشانند و به گور ومردی در آن که پوشیده از چشم دیگران است به ترتیب جنه و جنین گفته می شود.^۳

بالاخره محصول حاملگی را که مبدا آن ابتدای آبستنی و انتهای آن لحظه ی ماقبل ولادت است، به دلیل اینکه به وسیله زهدان مادر پوشیده شده است، جنین نامیده اند.^۴ در قرآن مجید نیز در مورد این پوشش آیاتی وارد شده است: «لخلقکم فی بطون امهاتکم» شما را در شکم های مادرانتان آفریدیم و «اذا انتم اجنه فی بطون

^۱ . موسسه دایره المعارف فقه اسلامی، ج ۵، ص ۳۹۳.

^۲ . عمید، حسن (۱۳۶۳)، فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات امیر کبیر، ج ۴، ص ۴۷۳.

^۳ . جر، خلیل، فرهنگ عربی فارسی لاروس، (۱۳۶۳)، ترجمه سید حمید طبیبیان، تهران: انتشارات امیر کبیر، ج ۱، ص ۷۷۲.

^۴ . سوهانیان، فاطمه، (۱۳۸۹)، حمایت کیفری از جنین در حقوق ایران، تهران: انتشارات آذرخش، ج ۱، ص ۱۴.